

La intimitat d'una gran història

Una de les coses més difícils per als creadors teatrals és eliminar la paret invisible que separa públic i escena per aconseguir que tota una sala participi del fet teatral. Això és el que fan els Sixto Paz a 'El més bonic que podem fer' (Fundació Joan Brossa), una història extraordinària que ens apropa l'àvia del dramaturg.

Per Andreu Gomila

No deu haver estat fàcil per a Vilanova Claudín escriure aquesta obra. Perquè, massa sovint, els afers personals, en els escriptors, passen a segon pla o, com a molt, emergeixen de manera indirecta, a través d'un personatge, una situació, un aire. I més quan parlem de dramaturgs, on l'argument, la trama, sol ser tan important que deixa poc espai per a l'autobiografia.

En els últims anys, hem viscut un boom estratosfèric de l'autoficció, amb artistes de tota mena que s'han exhibit sense manies en escena. Angélica Liddell en té bona part de la culpa en aquesta banda de món. I ara mateix podem veure Bàrbara Mestanza i Francesc Cuéllar explicant les seves vides a la Sala Atrium a *Lacrimosa*. Com hem pogut veure *Una galaxia de lucièrnagas* (El Maldà, 2020) d'Aina Tur, on Anna Alarcón narra un episodi de fa vint anys de l'autora. O *Aquest país no descobert que no deixa tornar de les seves fronteres cap dels seus viatgers* (Sala Beckett, 2020), en el qual Alba Pujol homenatjava el seu pare. O *Forasters vindran* (Teatre Lliure, 2021), amb una Cristina Barranco que descrivia la trajectòria de la seva família.

Històries interessants, properes, de vegades colpidores. Però *El més bonic que podem fer* té alguna cosa que l'allunya de totes aquestes. I

això té a veure amb el que explica. Perquè davant nostre tenim un personatge de gran calibre, ja que l'àvia del dramaturg és Carmen Urondo Ezcurrechea, un nom que, d'entrada, no els deu dir res, tot i que si hi afegim que va ser la dona de l'històric dirigent comunista espanyol Fernando Claudín, potser la cosa canvia. I si diem, a més, que va ser un dels nens que van enviar a la Unió Soviètica arran de la Guerra Civil i que va ser tinent de l'Exèrcit Roig, tot puja com l'escuma.

A l'obra ja es diu que la *babuixka* de Vilanova no surt als llibres d'història, però això no significa que no estem davant d'un gran personatge, al qual el seu net ret un homenatge sincer i íntim a través de la relació que va mantenir amb ella. Una dona que va acabar de formar-se a l'URSS, que va voltar mig Europa en la clandestinitat i que va acabar els seus dies convertida en una gran àvia que portava els nets al cine i els sobre-

Pau Roca a *El més bonic que podem fer* i, a sota, fent *Les coses excepcionals*, de Duncan Macmillan.

limentava amb tota mena de llepolies quan anaven a veure-la a Madrid.

Pau Roca fa el paper del seu amic i antic soci a la companyia Sixto Paz i dirigeix l'obra amb la mateixa traça amb què va muntar *Les coses excepcionals* (Capitol, 2018), de Duncan Macmillan. Si aleshores es posava en la pell d'un fill la mare del qual va lluitar tota la vida contra el suïcidi, aquí és un net que vol recordar una àvia magnífica. Com en aquella peça, fa participar el públic en el seu desenvolupament, ja que el temps real de l'espectacle és un taller sobre els vincles familiars.

La ballarina Montse Colomé acompanya Roca en escena. Fa el paper de la Carmen, però parla poc. Es mou i representa la quotidianitat de l'àvia. Li posa cara i ulls i una expressivitat d'una gran sensibilitat. No li cal badar boca per mostrar-se.

La funció és d'una gran proximitat, i quan li demanen a algú del públic que surti a escena ningú no ho fa a contracor. Perquè l'obra, ja de bon principi, assoleix el grau d'intimitat imprescindible perquè els espectadors facin caure totes les barreres. Ja saben que els parlaran d'una àvia i qui no n'ha tingut una d'especial, a la vida.

El mític Fernando Claudín, a *El més bonic que podem fer* no surt gaire, més que res perquè els nets tampoc no el van tractar molt: va morir el 1990 quan el dramaturg tenia vuit anys. I aquí el que importa és la seva dona, no el gran home. La germana gran que va cuidar de les tres germanes petites a Rússia, que va veure com una d'elles moria, que va haver de moure's pel nou país davant l'avanç dels nazis durant la Segona Guerra Mundial, a qui havien de trucar tres vegades perquè despengés el telèfon (coses de la vida clandestina), qui va tenir asseguda a la falda explicant-li contes al que seria director de cinema Andrei Konchalovsky... Una professora de matemàtiques que, en la senilitat dels últims anys, repassava la lliçó amb uns alumnes invisibles en la buidor de l'habitació de la residència de gent gran.

En molts punts, l'obra de Vilanova Claudín em recorda el llibre memorable de Sergi Pàmies *L'art de portar gavadina* (Quaderns Crema), on el fill de Gregorio López Raimundo i Teresa Pàmies, dos altres il·lustres dirigents comunistes, se sincera com mai amb el seu passat. Un acostament des de la intimitat de la vida més propera, sense grans gestes ni grans esdeveniments. Els relats de Pàmies eren tan deliciosos com *El més bonic que podem fer*.

Alba Pujol a *Aquest país no descobert que no deixa tornar de les seves fronteres cap dels seus viatgers* (dalt), amb direcció d'Àlex Rigola, retia homenatge al seu pare. Miquel Gelabert, Vicky Luengo i Pau Roca van fer *hISTÒRIA* (a sota) a la Sala Beckett el 2016.

→ A *hISTÒRIA* (Sala Beckett, 2016), el dramaturg, indirectament, ja ens parlava del mateix que ara, però encara no s'hi havia atrevit. Utilitzava la figura de Marc Bloch, historiador fonamental del segle XX, per explicar-nos que els grans protagonistes són sovint persones anònimes, la trajectòria dels quals és imprescindible per construir un retrat complet del discórrer de la humanitat. La Carmen Urondo Ezcurrechea és una d'aquestes persones.

A través del relat d'un net he pogut descobrir una vida fascinant marcada pels grans esdeveniments, però també per una existència familiar un punt tèrbola que no revelaré. Al final, tots venim d'algun lloc i aquest indret marca, potser sense que ho sapiguem, els nostres passos presents. Això es demana el net i això acaba preguntant-se l'espectador després de dialogar 80 minuts amb uns personatges de carn i ossos que no oblidaran.

L'autoficció està bé i ha fet que el teatre entri en una altra dimensió, però de vegades no saps

ben bé què t'està volent explicar l'autor, més enllà de mirar-se el melic. Les grans històries, tanmateix, sempre passaran per davant, tant si provenen de la realitat, si són autèntiques, com si sorgeixen de la fantasia. A *El més bonic que podem fer*, Vilanova Claudín ens ha servit, sobretot, una gran història. Personal, íntima, cert, però gran. ●

SIXTOPAZ